

УДК 81'243:811.124

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-19

Р.М. КЛЮЧНИК,
*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

Л.В. РАТОМСЬКА,
*старший викладач кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМ ФІЛОЛОГАМ

У статті розглянуто деякі аспекти викладання латинської мови майбутнім філологам. Приділено увагу історичному контексту викладання латини. Однією з ключових проблем відзначено зменшення часу, відведеного на вивчення латинської мови. Виокремлено особливості, які відрізняють вивчення латини від вивчення сучасних іноземних мов. Наголошено, що перед студентами під час вивчення цього курсу не ставиться завдання оволодіння всіма мовними компетентностями. Відповідно, висловлено припущення про здійсненність поставлених завдань для практично всіх здобувачів.

Підкреслено, що вивчення латинської мови ускладнюється не лише відсутністю носіїв мови та орієнтовними знаннями про латинську фонетику. Зазначено, що кількість античних та створених пізніше латиномовних джерел, доступних для вивчення, є невеликою. Ця мова, як і будь-яка інша, змінювалася в процесі еволюції, отже, ми зупиняємося на вивченні її класичного варіанта (кінець існування республіки і створення імперії), але з адаптацією для сучасного здобувача (роздільне написання слів та використання всіх пізніше введених літер). Виокремлено певні кластери латинської лексики, яка пропонується для вивчення. Здобувачам запропоновано дослідити етимологію сучасних англійських слів, які походять від латинських.

Продемонстровано лінгводидактичний потенціал не лише латинських фразеологізмів, але й девізів країн та регіонів. Запропоновано використовувати сучасні інтернет-джерела (в тому числі англійські). Наведено приклад вправи, що містить завдання з варіантами відповідей, мета яких – закріпити знання з граматики. Автори виходять з того, що вивчення латинської мови студентами-філологами має супроводжуватися дискусіями та презентаціями результатів самостійної роботи.

Ключові слова: латинська мова, викладання латинської мови, латинська граматика, латинська лексика, етимологія, Інтернет, мотивація.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Латинська мова є однією з найпоширеніших для вивчення давніх мов, адже її вивчають (або мають вивчати) всі здобувачі низки спеціальностей: медики, філологи, юристи, історики, філософи тощо. При цьому зміст латинської мови як навчальної дисципліни відрізняється залежно від спеціальності, адже необхідно вивчати специфічну лексику, притаманну конкретній науці.

Необхідність вивчення латини філологами зумовлена її винятковою роллю у формуванні лексики та граматики сучасних романських та германських мов. Багато слів, як загальновживаних, так і термінів, мають латинське походження. Знання латинської лексики полегшує вивчення французької, іспанської, англійської, німецької та інших мов. Крім того, знайомство з латинською мовою є маркером освіченості та ерудиції особи.

При цьому вивченню латини приділяється недостатньо уваги в більшості сучасних закладів вищої освіти. Якщо порівняти обсяг матеріалу з латинської мови, який вивчався сту-

дентами часів Російської, Австро-Угорської імперій, СРСР та незалежної України, можна помітити тенденцію до зменшення часу на вивчення дисципліни та полегшення текстів і завдань. Тим не менш, навіть за таких умов ми вважаємо за необхідне забезпечити якісне викладання латинської мови з метою набуття здобувачами відповідних компетенцій.

Мета статті – дослідити особливості викладання латинської мови здобувачам філологічних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення латини – проблема не нова для пострадянського освітнього простору. Втім змінюються освітньо-професійні програми, удосконалюється методика викладання, з'являються нові технічні засоби та можливості, виникають нові обставини (карантин та дистанційне навчання). Ця проблематика досліджена авторами, які намагалися розглянути можливості викладання латини в сучасних умовах. В. Гігін та Ж. Грищенко [3] актуалізують проблеми пізнавальної діяльності студента в цілому; А. Абрамова [1] наголошує на мотиваційній складовій вивчення латини та її зв'язку з життям. О.Б. Тарнопольський, М.Р. Кабанова та П.В. Бредбієр [4] доходять висновку про максимальну автономію методики викладання іноземних мов від загальної педагогіки. Г. Ланге, П. Люнгльоф [7] та О. Балалаєва [2] розглядають можливості використання електронних ресурсів для вивчення латинської мови. Ми також пропонуємо рухатися в напрямку поєднання необхідності вивчення латини з реальними когнітивними потребами здобувачів, використовуючи при цьому емпіричний матеріал, зокрема, інтернет-сайти на кшталт BBC [6].

Виклад основного матеріалу. Латинська мова була офіційною та найбільш поширеною мовою Давнього Риму. У Середньовіччі вона залишалася мовою освіти, науки, релігії, дипломатії, а в Новий час поступово була витіснена національними мовами. Але навіть сьогодні вивчення латини філологами є необхідною складовою їх професійної підготовки. Польська дослідниця Д. Самсонович-Качмарек, підкреслюючи важливість цієї давньої мови, охарактеризувала латину як математику для гуманітаріїв [9, s. 130].

Вивчення латини відрізняється від вивчення сучасних мов низкою особливостей. По-перше, ця мова практично не використовується сьогодні як засіб комунікації, відповідно, практично неможливо вдосконалювати свої компетентності шляхом спілкування. По-друге, повільно зростає масив текстів, написаних латиною. Існують навчальні та навіть художні тексти, написані нашими сучасниками, але їх кількість неспівставна з обсягом матеріалу сучасними мовами. По-третє, перед студентами не ставиться задача оволодіння всіма мовними компетентностями. Якщо читання та переклад зі словником є необхідним умінням, то говоріння латиною від сучасних студентів не вимагається.

Що ж до можливостей студентів-філологів опанувати цю мову, звернемося до тези О.Б. Тарнопольського, М.Р. Кабанової та П.В. Бредбієра, які зазначають, що «тих, хто за рівнем здібностей взагалі не здатні оволодівати іноземною мовою, настільки мізерна кількість, що ці незначні і дуже рідкісні винятки ніяк не впливають на загальну ефективність навчального процесу, тобто можуть взагалі не враховуватися методикою як наукою» [4, s. 281]. Розвиваючи попередню думку про те, що від студента під час вивчення латини вимагається лише частина результатів, які необхідні для опанування сучасної іноземної мови, можна вважати, що успішне вивчення цієї дисципліни є можливим для кожного.

Усе перелічене породжує комплекс проблем, які детермінують особливості викладання латини студентам-філологам.

1. Історична епоха. Будь-яка мова змінюється, і латина не є винятком. У розвитку цієї мови виділяють архаїчний, класичний, посткласичний та пізній етапи. В рамках університетського курсу вивчається переважно класичний період (кінець Римської республіки і початок Римської імперії). У ці часи жили Цезар, Цицерон, Овідій, Горацій та інші автори, тексти яких вивчаються студентами. Втім, форма подання текстової інформації значно відрізняється від тієї, яка практикувалася в означену історичну епоху. Так, нормою для римлян була *scriptia continua* – манера письма без пробілів між словами. Сучасному студенту читати такий текст було б досить важко. Крім того, не існувало літери *j*, замість неї писали *i*. Ми й сьогодні можемо бачити таке класичне написання у словах *ius* (право), *iudex* (суддя), хоча паралельно використовуються варіанти *jus* та *judex*. Літера *u* також не вживалася, а відповідний звук передавався літерою *v*, як і позначуваний цією ж літерою приголосний звук.

2. Фонетика. Враховуючи відсутність носіїв мови протягом багатьох століть, латинська фонетика є поняттям досить умовним. Студентам, які вивчають цю мову, не «ставлять» вимову, як в англійській чи французькій. Здебільшого звуки вимовляються подібно до мови країни, де здійснюється освітній процес. Так, О. Балалаєва зазначає, що певні незручності в опануванні електронного курсу «*Rosetta Stone Latin*» для української аудиторії можуть становити розбіжності у вимові латинських звуків, прийняті в європейській і слов'янській навчальних традиціях [2, с. 28].

Курс латини зазвичай починається із засвоєння правил читання. Особливо важливим є вивчення різниці між довгими та короткими голосними. Сьогодні ми не робимо різниці в усному мовленні, але традиційна довгота чи короткість складу впливає на місце наголосу в слові. Часто довгота та короткість позначається в підручниках діакритичними знаками, хоча римляни їх не вживали. Наприклад, *ā* у слові *ornāre* (прикрашати) означає довгий звук, а *ĕ* у слові *scribĕre* (писати) – короткий звук. Використання цих знаків не є обов'язковим. Втім, студенти мають правильно ставити наголос: у слові *ornāre* – на другий з кінця, а у слові *scribĕre* – на третій з кінця.

3. Лексика. Латина, як і будь-яка інша мова, має власну лексичну систему. Але вивчити значну кількість слів протягом семестру чи навчального року є складною задачею, тому постає питання відбору лексики для вивчення. Проаналізувавши підручники, навчальні посібники та інші дидактичні матеріали, можна виокремити наступні кластери латинської лексики, яка пропонується для вивчення:

а) загальноновживані слова:

– іменники: *homo* (людина), *manus* (рука), *bellum* (війна), *terra* (земля), *amicus* (друг) тощо;

– прикметники: *magnus* (великий), *facilis* (легкий), *acer* (гострий) тощо;

– дієслова: *esse* (бути), *habere* (мати), *mittere* (посилати) тощо;

б) спеціальні терміни, які використовуються для кожної науки;

в) власні назви: імена людей, назви міст, країн, річок.

4. Добір першоджерел. На рівні, достатньому для розуміння письмових текстів, можна урізноманітнити навчальний матеріал оригінальними адаптованими текстами. Можна припустити, що студентам-філологам будуть корисні уривки з «Записок про Галльську війну» Цезаря чи «Від заснування міста» Тіта Лівія. Враховуючи те, що освітній процес відбувається в Україні, можна ознайомитися з уривками привілеїв, статутів та інших документів, написаних в часи Речі Посполитої.

Вивчаючи латинську мову, слід готувати майбутніх філологів до опанування інших мов. Відтак, важливу роль відіграє вивчення саме ролі латини у формуванні лексичного корпусу сучасних мов. Можна запропонувати створити таблицю, яка відбиватиме походження сучасних англійських слів від латинських (табл. 1).

Таблиця 1

Латинська етимологія сучасних англійських слів*

Латинська мова		Англійська мова	
Слово	Переклад на українську	Слово	Переклад на українську
<i>abstraho</i>	відтягувати	<i>abstract</i>	реферат
<i>accumulo</i>	накопичувати	<i>accumulate</i>	накопичувати
<i>causa</i>	причина	<i>cause</i>	причина
<i>debeo</i>	бути зобов'язаним	<i>debt</i>	борг
<i>emitto</i>	висилати, виганяти	<i>emission</i>	виділення
<i>justitia</i>	справедливість	<i>justice</i>	справедливість
<i>lacus</i>	озеро	<i>lake</i>	озеро
<i>natus</i>	народжений	<i>native</i>	корінний житель
<i>navis</i>	корабель	<i>navy</i>	військово-морський флот
<i>pagina</i>	сторінка	<i>page</i>	сторінка
<i>stabilis</i>	стабільний, постійний	<i>stable</i>	стабільний

*Джерело [5; 8].

Для ознайомлення з етимологією можна запропонувати розглянути невеликий англійський текст (або навіть речення) та виділити слова латинського походження. Наприклад, можна запропонувати наступне речення з новин:

Europe has already seen more than 89 million cases and 1.5 million Covid-related deaths, according to the latest EU figures [6].

Тут ми бачимо слова *million, case, related, according, figure*, у яких прослідковується латинська етимологія.

Розглядаючи граматику латинської мови, слід взяти до уваги, що не всі граматичні явища можуть бути вивчені в рамках університетського курсу. На нашу думку, оптимальним за нинішніх умов є варіант викладу основ граматики, який включає уявлення про відмінни іменників, прикметників, дієвідміни дієслів та активний і пасивний стан дієслова. Щодо системи часів, то за умов дефіциту часу можна зосередитися на часах системи інфекту, хоча бажано засвоїти і часи системи перфекту. При цьому кожна граматична тема має бути проілюстрована латинськими фразеологізмами. Вони є здебільшого лаконічними і містять граматичні явища різної складності.

Наприклад, однією з пропонуєваних для початківців тем є перша відміна іменників. До неї належать іменники переважно жіночого роду, які мають закінчення *-ae* в *Genitivus singularis*. В якості прикладу можна навести фразу *Historia est magistra vitae* (Історія – вчителька життя). У ній є одразу три іменники першої відміни: *historia, magistra, vita*, причому перші два вжиті в *Nominativus singularis*, а останнє в *Genitivus singularis*.

Вивчаючи пасивний стан дієслова, можна звернути увагу на вислів *Tempora mutantur et nos mutamur in illis* (Часи змінюються, і ми змінюємося разом з ними). Цей фразеологізм цікавий повторенням пасивного стану дієслова *muto* в різних особових формах: третьої та першої особи множини. Аналогічну лінгводидактичну роль виконує вислів *Clavus clavo pel-litur* (Клин клином вибивають).

На жаль в сучасних умовах спостерігається недостатньо високий рівень мотивації та пізнавальної активності молоді. Про демотивацію пізнавальної діяльності та домінування імітаційної активності сучасних студентів пишуть білоруські автори В. Гігін та Ж. Грищенко [3, с. 115]. Часто у студентів створюється ілюзія «відірваності» латини від сьогодення. Як зазначає А.М. Абрамова, студенти неохоче вивчають латинську граматику, оскільки не усвідомлюють її професійної значущості [2, с. 108]. Варто звернути увагу здобувачів на те, що багато використовуваних сьогодні слоганів, девізів та виразів мають латинське походження. Так, олімпійський девіз «*Citius, Altius, Fortius – Communitur*» означає «Швидше, вище, сильніше – разом» (до 2021 р. слова *communitur* у девізі не було).

Девізи багатьох країн сформульовані латиною. Студентам можна запропонувати самостійно знайти цю інформацію та презентувати на занятті. Окремі приклади ми наведемо в табл. 2.

Таблиця 2

Девізи сучасних країн, територій та міст*

Країна (територія)	Девіз	Переклад
Канада	<i>A mari usque ad mare</i>	Від моря і до моря
Монако	<i>Deo juvante</i>	З Божою допомогою
Панама	<i>Pro mundi beneficio</i>	На благо світу
Сейшельські Острови	<i>Finis coronat opus</i>	Кінець – справі вінець
Сент-Вінсент і Гренадіни	<i>Pax et justitia</i>	Мир та справедливість
Суринам	<i>Justitia, pietas, fides</i>	Справедливість, благочестя, вірність
Штат Міссурі (США)	<i>Salus populi suprema lex esto</i>	Нехай благо народу буде найвищим законом
Штат Західна Вірджинія (США)	<i>Montani semper liberi</i>	Жителі гір завжди вільні
Варшава (Польща)	<i>Semper invicta</i>	Завжди непереможна
Осло (Норвегія)	<i>Unanimiter et constanter</i>	Єдиний і постійний
Прага (Чехія)	<i>Praga caput rei publicae</i>	Прага – глава республіки

*Створено авторами на основі відкритих інтернет-джерел.

Необхідно зазначити, що вправи з варіантами відповідей є особливо важливими, адже пасивний словниковий запас є набагато більшим, ніж активний, особливо коли йдеться про давні мови. Відтак, студент не може знати напам'ять велику кількість слів та граматичних форм, але може їх впізнавати з поданих варіантів. Прикладом може бути запропонована нами вправа 1.

Вправа 1. Оберіть правильний варіант відповіді.

1. Іменники першої відміни мають у *Gen. sing.* закінчення:

а) *-ie*; б) *-ae*; в) *-arum*; г) *-as*.

2. Дієслівна форма *ornat* – це:

а) перша особа множини;

б) друга особа однини;

в) третя особа множини;

г) третя особа однини.

3. Іменники приголосної, голосної та мішаної груп відносяться до:

а) першої відміни;

б) другої відміни;

в) третьої відміни;

г) четвертої відміни.

4. У фразі *Clavus clavo pellitur* дієслово вжито у:

а) *praesens indicativi activi*;

б) *praesens indicativi passivi*;

в) *imperfectum indicativi activi*;

г) *imperfectum indicativi passivi*.

5. Прикметники, вжиті у словосполученнях *charta antiqua* та *populus magnus*, належать до:

а) I-II відміни;

б) III відміни з одним родовим закінченням;

в) III відміни з двома родовими закінченнями;

г) III відміни з трьома родовими закінченнями.

Правильні відповіді: 1) б; 2) г; 3) в; 4) б; 5) а.

Втім, такі вправи не виключають інших видів робіт, як-от утворення іменникових та дієслівних форм, переклад текстів та окремих речень, вивчення крилатих виразів, створення власних комплексів вправ тощо.

На нашу думку, вивчення латинської мови має відбуватися одночасно зі знайомством (принаймні, стислим) з історією Давнього Риму, його культурою, з історією розвитку латини від Риму до наших днів. Втім, кількість годин, виділених на курс, як правило, не дозволяє ґрунтовно досліджувати ці проблеми на заняттях, відтак, вважаємо за доцільне залишити їх для самостійної та індивідуальної роботи. Під час семестру студентам можна запропонувати створити презентацію на одну з тем, пов'язаних з історією, функціонуванням, уживанням латинської мови. За підсумками захисту презентацій може бути організована мінідискусія «Чи є латина мертвою мовою?» з відповідними аргументами та контраргументами.

Слід також відзначити, що до вивчення латинської мови філологами має бути сформований особливий підхід. Адже медики, юристи, історики – це фахівці, які використовують латину, а філологи, цілком можливо, викладатимуть її представникам перелічених спеціальностей. З цієї причини варто вивчати принаймні на базовому рівні лексику, використовувану у відповідних науках. Крім того, студентам-філологам бажано отримати певні навички викладання латини, у тому числі створення презентацій, тестових завдань, робочих навчальних програм з цієї дисципліни. Усе це також варто запланувати на час, відведений для самостійної роботи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчення латинської мови – необхідна умова формування компетентного фахівця з філології. Знайомство з латинською лексикою та граматику дозволяє глибше осягнути сучасні європейські мови та наукову термінологію, яка використовується й в українській мові. Важливу роль відіграє вивчення ролі латини у формування лексичного корпусу англійської, французької, німецької та інших мов.

Ми зазначили, що вивчення латини пов'язане з низкою проблем, які детерміновані тим, що відсутні носії мови. Відтак, вимова звуків та слів є поняттям чисто теоретичним. Крім того, від здобувачів не вимагається самостійно продукувати латиномовний контент.

Натомість необхідно орієнтуватися в лексиці та граматиці, розуміти граматичні категорії та перекладати порівняно невеликі тексти.

Однією з важливих проблем викладання латинської мови є зниження мотивації здобувачів при вивченні цього курсу. Для її вирішення запропоновано тісніше пов'язати цю давню мову з сучасністю, що й було зроблено на прикладі аналізу девізів сучасних держав та регіонів. Крім того, нами було розроблено приклад вправи для засвоєння граматичного матеріалу. Подальше вдосконалення таких вправ, розширення кількості охоплених ними тем вважаємо нашими завданнями на майбутнє.

Список використаної літератури

1. Абрамова А.М. Обучение латинскому языку в юридическом вузе через призму профессиональной компетенции (из опыта работы над составлением рабочей программы). *Филология и человек*. 2020. № 1. С. 105–116. DOI 10.14258/filichel(2020)1-12
2. Балалаева О. Електронний контент для вивчення латини: європейський досвід. Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 2 червня 2017 р.). Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції; Терен, 2017. С. 26–30.
3. Гигин В.Ф., Грищенко Ж.М. Студенты эпохи цифровых технологий: жизненные смыслы в реалиях белорусского общества. Социологические исследования. 2021. № 1. С. 110–120. DOI: 10.31857/S013216250013571-1
4. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р., Бредбіер П.В. Наскільки методика викладання іноземних мов є залежною від загальної педагогіки? Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2018. Вип. 2(16). С. 279–286. DOI 10.32342/2522-4115-2018-16-42
5. Чуракова Л.П. Латинсько-український та українсько-латинський словник. К. Чумацький Шлях, 2009. 617 с.
6. Covid-19: Omicron spreading at lightning speed – French PM. BBC. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59705709> (Accessed 04 January 2022).
7. Lange H., Ljunglöf P. MULLE: A grammar-based Latin language learning tool to supplement the classroom setting. Proceedings of the 5th Workshop on Natural Language Processing Techniques for Educational Applications, Melbourne, Australia, July 19, 2018. P. 108–112.
8. Oxford Russian Dictionary. Third Edition. Oxford University Press. 2000. 1296 p.
9. Samsonowicz-Kaczmarek D. Po co łacina? Nauczanie języka łacińskiego w liceach warszawskich (2009–2016). *Meander*. 2020. Vol. 75. S. 127–149. DOI: 10.24425/meander.2020.135130

References

1. Abramova, A.M. (2020). *Obuchenie latinskomu yazyku v yuridicheskomo vuze cherez prizmu professionalnoi kompetencii (iz opyta raboty nad sostavleniem rabochei programmy)* [Teaching Latin at Law Schools from the Perspective of Professional Competence (From the Experience of working on a Course Syllabus)]. *Filologiya i chelovek* [Philology & Human], no. 1, pp. 105-116. DOI 10.14258/filichel(2020)1-12 (In Russian).
2. Balalaieva, O (2017). *Elektronnyi kontent dlia vyvchennia latyny: yevropeyskyi dosvid* [Electronic Content for the Latin Language Learning: European Experience]. *Yevropeyski studii v Ukraini: zdobutky, vyklyky ta perspektyvy: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* [European Studies in Ukraine: Achievements, Challenges and Perspectives: Conference Proceedings]. Kyiv, Ukrainska Asotsiatsiia Vykladachiv i Doslidnykiv Yevropeiskoi Intehratsii Publ., Teren Publ., pp. 26-30. (In Ukrainian).
3. Gigin, V.F., Grishchenko, Zh.M. (2021). *Studenty yepokhi cifrovykh tekhnologii: zhiznennyye smysly v realiakh belorusskogo obshchestva* [Students of the Digital Age: Life Meanings in the Realities of Belarusian Society]. *Sotsiologicheskie issledovaniia* [Sociological Studies], no. 1, pp. 110-120. DOI: 10.31857/S013216250013571-1 (In Russian).
4. Tarnopolskyi, O.B., Kabanova, M.R., Bradbiier, P.W. (2018). *Naskilky metodyka vykladannia inozemnykh mov ye zalezhoiu vid zahalnoi pedahohiky?* [To what extent are methods of teaching foreign languages dependent on general pedagogy?] *Visnyk Universytetu*

imeni Alfreda Nobelia. Pedahohika i psykhohihiia. Pedahohichni nauky [Bulletin of Alfred Nobel University. Pedagogy and Psychology. Pedagogical Sciences], issue 2 (16), pp. 279-286. DOI 10.32342/2522-4115-2018-16-42 (In Ukrainian).

5. Churakova, L.P. (2009). *Latynsko-ukrainskyi ta ukrainsko-latynskyi slovnyk* [Latin-Ukrainian and Ukrainian-Latin Dictionary]. Kyiv, Chumatskyi Shliakh Publ., 617 p. (In Ukrainian).

6. Covid-19: Omicron spreading at lightning speed – French PM. BBC. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59705709> (Accessed 04 January 2022).

7. Lange, H., Ljunglöf, P. (2018). MULLE: A grammar-based Latin language learning tool to supplement the classroom setting. Proceedings of the 5th Workshop on Natural Language Processing Techniques for Educational Applications, Melbourne, Australia, pp. 108-112.

8. Oxford Russian Dictionary. Third Edition (2000). Oxford University Press. 1296 p.

9. Samsonowicz-Kaczmarek, D. (2020). Po co łacina? Nauczanie języka łacińskiego w liceach warszawskich (2009-2016) [Why Latin? Teaching Latin in the lyceums of Warsaw (2009-2016)]. *Meander*, vol. 75, pp. 127-149. DOI: 10.24425/meander.2020.135130 (In Polish).

PECULIARITIES OF TEACHING LATIN TO FUTURE PHILOLOGISTS

Ruslan M. Kliuchnyk, PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of Global Economy, Alfred Nobel University, Dnipro

E-mail: nobelpolis@duan.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6787-275X>

Larysa V. Ratomska, Senior Lecturer of the Department of English Philology and Translation Studies, Alfred Nobel University, Dnipro

E-mail: ratomskaya.l@duan.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4638-0961>

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-19

Key words: Latin language, Latin language teaching, Latin grammar, Latin lexicon, etymology, Internet, motivation.

The article considers some aspects of teaching the Latin language to future philologists. Special attention has been paid to the historical aspect of teaching Latin. The differences between teaching Latin and teaching modern languages have been distinguished. It has been stressed that Ukrainian students do not need to obtain all language competencies while learning this course. Among them are philologists, Law students, medical students, etc. The authors pay special attention to training philologists as they are likely to teach the basics of Latin to the students of other majors.

There are some problems connected with the study of Latin in the 21st century. For instance, this language is learnt only for one or two semesters in modern Ukrainian institutions of higher education. Therefore, it is impossible to learn a large number of Latin words. So, the authors recommend choosing some frequently used words, as well as some proper nouns.

It has been underlined that learning Latin is a complicated activity because of the absence of native speakers and lack of definitive knowledge about the Latin phonetics. It has been mentioned that not so many texts survive from Classical Antiquity and there is only a limited number of post-classical Latin-language texts. This language, like any other one, has changed a lot, so we focus on learning Classical Latin. It was used as a literary standard by writers of the late Roman Republic and early Roman Empire. But we use the texts adapted for the present-day students. For example, the words are spelt separately and the letters *u* and *j* are used. In this article the authors have distinguished several clusters of Latin words that are to be learnt. Students are asked to find out the etymology of modern English words that have Latin origin. It has been shown that Latin helps students to get ready for learning other languages.

The linguodidactic potential of Latin proverbs has been shown. Besides, the authors have used some mottoes of countries, regions and cities. It is suggested to use modern Internet sources including English-language ones. The article contains an example of a multiple-choice exercise aimed at training grammar skills. The authors assume that learning Latin should be supported with discussions and self-study work presentations. Special attention is paid to motivation of students.

Одержано 24.01.2022.